

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БАНКІВ ЯК ПАРТНЕРІВ ФІНАНСОВО ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПАНІЙ

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF BANKS AS PARTNERS OF FINTECH COMPANIES

УДК 330.332: 336.717

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.77-25>**Світлична А.В.**

к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва і права,
Полтавський державний аграрний
університет

Яснолоб І.О.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва і права,
Полтавський державний аграрний
університет

Бондар О.Г.

здобувач ступеня вищої освіти «Магістр»,
Полтавський державний аграрний
університет

Svitlychna Alla

Poltava State Agrarian University

Yasnolob Ilona

Poltava State Agrarian University

Bondar Oleksandr

Poltava State Agrarian University

Постановка проблеми. За сучасних умов в усьому світі спостерігається стрімкий розвиток фінансових технологій. Між банками відбувається конкуренція за своїх клієнтів, тому їм важливо не тільки підлаштовуватися під реалії часу, але і запроваджувати нові технології. Фінансові технології забезпечують для клієнтів низку конкурентних переваг. Зокрема, коли раніше потрібно було відвідувати відділення банку – сьогодні багато операцій можна провести дистанційно. Для клієнтів – це, передусім, зручність (в будь-який час та у будь-якому місці), швидкість, контроль та самостійність. Тому використання фінансових технологій в банківському секторі не втрачає своєї актуальності, зокрема, банки змушені постійно впроваджувати інновації з метою забезпечення переваг перед своїми клієнтами та конкурентами [2, с. 87]. У той же час фінансові інновації приводять до якісних змін в банківській сфері та спри-

У статті наведено досвід співпраці банків та фінансово технологічних компаній. Проаналізовано кількість комерційних банків в Україні у 2008–2022 роках. Щоб надавати споживачам різноманітні послуги, фінансово стартапам необхідно кооперуватися із банками. Визначено, що останні часто мають можливість проводити певні операції, які недоступні для фінансово технологічних компаній, наприклад, у зв'язку з відсутністю ліцензій. Зокрема, деякі платіжні сервіси пропонують користувачам послугу зберігання грошей на рахунках. Але по факту ці кошти зберігаються у банку, а фінансово технологічний сервіс просто надає доступ до них. Обґрунтовано переваги і недоліки фінансових технологій. Наведено перелік фінансово технологічних компаній та їх "холодні" й "гарячі" теми. Зазначено сильні та слабкі сторони ринку фінансових технологій в Україні. Обґрунтовано можливості ведення партнерських зв'язків між банками і фінансово технологічними компаніями, та можливостей ведення спільного бізнесу без впливу на роботу кожного.

Ключові слова: фінансово-технологічні компанії, фінансові технології, банки, платіжні сервіси, бізнес.

The article analyzes cooperation between banks and financial technology companies. The advantages of using fintech are: speed and convenience, a large selection, more favorable conditions for services, more personalized products. The number of commercial banks in Ukraine in 2008–2022 was analyzed. In order to provide consumers with a variety of services, fintech needs to cooperate with banks. It was determined that the latter often have the ability to carry out certain operations that are not available to financial technology companies, for example, due to the lack of licenses. In particular, some payment services offer users the service of storing money in accounts. But in fact, these funds are stored in the bank, and the fintech service simply provides access to them. The advantages and disadvantages of financial technologies are substantiated. Here is a list of fintech companies and their hot and cold topics. The strengths and weaknesses of the fintech market in Ukraine are indicated. With the help of automated software services and the absence of costs for ensuring customer access to the banking institution, digital financial institutions have significant advantages compared to traditional banks, because their credit terms are much more interesting than those of classical banks. At the digital stage of development, the bank is no longer an intermediary, it becomes an agent that provides the client with access to accounts and operations. Communication with the banking institution is limited to the submission of appropriate commands executed in the digital technology system. The client becomes in a certain way independent, autonomous in relation to the bank. The possibility of conducting partnership relations between banks and fintech companies, and the possibility of conducting joint business without affecting the work of each, are substantiated. Among the "hot" topics, fintech providers identified: automation, electronic banking, biometric identification, machine learning and artificial intelligence, forecasting and modeling, smart contracts, chatbots, Big Data, blockchain, digitization of all registers, ISO, cyber security and safety payments, IT security, there is also an interest in open APIs.

Key words: financial technology companies, financial technologies, banks, payment services, business.

ють не лише отриманню прибутку банком, але і підвищенню рівня їхньої конкурентоспроможності й скорочення витрат в перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вивчення фінансових технологій і особливостей їх застосування у банківській сфері зробили такі науковці: Вовчак О. Д., Пронько В. М., Кириленко С. А., Корнівська В. О. та ін. Проте є потреба щодо додаткового обґрунтування можливості ведення партнерських зв'язків між банками і фінансово технологічними компаніями та можливостей ведення спільного бізнесу без впливу на роботу кожного.

Постановка завдання: проаналізувати особливості розвитку банків, як партнерів фінансово технологічних компаній.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові технології або фінтехи заявили чітко про себе, а продуктами цієї сфери користуватися

почали мільйони користувачів всього світу. Деякі експерти прогнозували, що інноваційні та гнучкі компанії з сектора фінансових технологій переможуть традиційні банки за допомогою зручності та простоти їх сервісів. Але з часом, замість боротьби фінтеху із банками дедалі частіше проглядається їхня співпраця. Спостерігаючи за активними розвитками фінансових технологій, банки вирішили, що потрібно трансформуватися і розвивали власні інноваційні сервіси, у т. ч. за допомогою різноманітних фінтех-компаній та похідних від них. Зараз багато банків у всьому світі розробляють власні продукти за активною участі фінтеху та підтримують розвиток фінансових стартапів [1]. Кількість комерційних банків в Україні (табл. 1).

Станом на 01 січня 2022 р. в Україні діяв 71 банків й 2089 учасників ринків небанківських фінансових послуг, з них 196 ризикових (non-life) і 19 лайфових (страхування життя) страховиків, 327 кредитних спілок, 304 ломбарди, 146 лізингових компаній, що не є фінансовими установами, 1034 фінансових компаній (що мають ліцензії на лізинг, кредитування, факторинг, переказ коштів, надання гарантій та обмін валют), 63 страхових брокери. В Україні діє 35 платіжних систем, які створені резидентами і 13 міжнародних платіжних систем, що створені нерезидентами. З 1 липня 2020 р. у НБУ став регулятором небанківських фінансових установ [10].

Для фінтех-компаній банки – теж партнери. Щоб надавати споживачам різноманітні послуги, фінтеху необхідно кооперуватися із банками. Останні часто мають можливість проводити певні операції, що недоступні для фінантех-компаній, наприклад, у зв'язку з відсутністю ліцензій. Зокрема, деякі платіжні сервіси пропонують користувачам

послугу зберігання грошей на рахунках. Але по факту ці кошти зберігаються у банку, а фінтех-сервіс просто надає доступ до них. Принцип роботи фінтехів: вони з'являються в тому місці, де можна запропонувати нові фінансові продукти, що краще задовольняють потреби споживачів, чим наявні, або там, де є шанс надавати послуги дешевше чи якісніше. В Україні найактивніше розвивається сфера платежів і валют, починають розвиватись платформи (P2B, P2P, краудфандінг).

Більшість технологічних банків України мають спільні проекти із фінтех-компаніями – це набагато простіше та дешевше, ніж втримувати власні команди розробників. Лише деякі банки мають власні центри інкубації й акселерації стартапів – вони розраховують отримувати від них гарну віддачу в вигляді інноваційних продуктів та сервісів, що можна запровадити в банку. Фінтех-компанії у основному є провайдерами банківських послуг для користувачів, в той же час різноманітні інфраструктурні проекти банки здійснюють самотужки та розраховуватимуть на власні сили [1].

Ключовим в сфері захисту користувачів фінтех стартапів та їх даних є Закон України «Про захист персональних даних», що передбачає основи захисту персональних даних українців, та відповідає міжнародній практиці.

Фінтех-компанії, що володіють або обробляють персональні дані, мають певні обов'язки і відповідальність щодо їх захисту від незаконної обробки, збереження та доступу до них. Хоча вимоги щодо збереження персональних даних дуже детально передбачені законодавством, але виконання їх недостатньо простимульовано системою захисту.

За порушення законодавства в сфері персональних даних передбачена адміністративна від-

Таблиця 1

Кількість комерційних банків в Україні, 2008–2022 рр. (станом на 01.01)

Рік	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	у т. ч. з 100 % іноземним капіталом
2008	175	47	17
2009	184	53	17
2010	182	51	18
2011	176	55	20
2012	176	53	22
2013	176	53	22
2014	180	49	19
2015	163	51	19
2016	117	41	17
2017	96	38	17
2018	82	38	18
2019	77	37	23
2020	75	35	23
2021	74	33	23
2022	71	33	23

Джерело: [4]

повідальність (ст. 188-39 Кодексу України про адміністративні правопорушення) [5] у вигляді штрафу (до 500 неоподаткованих мінімумів – близько 620250 грн).

Проаналізуємо переваги та недоліки фінтеху в табл. 2.

Отже, перевагами використання фінтеху є: швидкість та зручність, великий вибір, вигідніші умови на послуги, індивідуальний підхід до клієнта. Недоліки фінтеху: нечітка регуляція, спонтанні рішення, технологічні ризики, «не для всіх» (хоча з одного боку доступ до фінтеху здається простим і зрозумілим, але є багато категорій громадян з різних причин не можуть використовувати гаджети чи комп'ютери для здійснення операцій онлайн) [12].

На сьогоднішній день банківські установи та фінансові компанії не можуть дозволити собі лишатись осторонь технологічних прогресів, зокрема, через значне підвищення конкуренції із боку фінансових компаній та стартапів, сфера діяльності яких безпосередньо має відношення до надання банківських й інших послуг [3].

За допомогою автоматизованих програмних сервісів й відсутності витрат на забезпечення доступів клієнтів до банківської установи цифрові фінансові установи мають значні переваги у порівнянні з традиційними банками, бо їх кредитні умови значно цікавіші, чим у класичних банків. Банк на

цифровому етапі розвитку вже не є посередником, він стає агентом, що надає клієнтові послуги доступу до рахунків й операцій за ним. Комунікація із банківською установою обмежується поданням відповідних команд, що виконуються у системі цифрових технологій. Клієнт стає певним чином самостійним, автономним щодо банку [6].

Український ринок фінтеху, згідно даних каталогу UAFIC 201913, нараховує понад 100 фінансово-технологічних компаній, головна більшість із яких – провайдери платіжних сервісів, розвинене онлайн-кредитування й інфраструктурні рішення. Серед великих фінтех-компаній Монобанк – повністю мобільний банк без фізичних відділень.

Наведемо перелік фінтех компаній (табл. 3). Отже, в цілому на ринку спостерігається значна кількість фінтех компаній, що пропонуються якісні та функціональні послуги. Серед «гарячих» тем фінтех-провайдери визначили: автоматизацію, електронний банкінг, біометричну ідентифікацію, машинне навчання і штучний інтелект, прогнозування й моделювання, смарт-контракти, чат-боти, Біг Дата, блокчейн, цифровізацію всіх реєстрів, ICO, кібербезпека та безпека платежів, IT безпека, також спостерігається інтерес до відкритих API [7].

За останній 2021 р. фінтех-провайдери назвали «холодними» темами електронні гаманці, операції з готівкою, мобільні додатки, мобільні технології, платіжні карти й інтернет-еквайринг (табл. 4).

Таблиця 2

Переваги та недоліки фінтеху

Критерій	Особливості
Потенційні переваги фінтеху:	
Швидкість та зручність	Як правило фінтех-послуги постачаються в інтернеті, а отже користувачі можуть отримувати доступ до них простіше і швидше
Великий вибір та можливість придбати послуги віддалено	Споживачі отримують вигоди від більшого вибору продуктів й послуг, оскільки їх можна придбати незалежно від місцезнаходження, віддалено
Вигідніші умови надання послуг	Компаніям фінансових технологій, часто, не потрібно вкладати гроші у фізичну інфраструктуру, зокрема філіальну мережу, тому вони можуть запропонувати споживачам більш вигідні умови на свої послуги, в порівнянні із традиційними компаніями
Індивідуальний підхід до клієнта	Технологія дозволяє фінтех-компаніям збирати і зберігати більше інформації щодо клієнтів, з метою пропозиції споживачам більш персоналізованих продуктів або послуг
Недоліки фінтеху:	
Нечітка регуляція	Фінтех-компанії у цілому нові для фінансової галузі й використовують відмінні від традиційних фінансових установ бізнес-моделі. Це може ускладнити з'ясування, того які із них регулюються, й які права клієнтів, якщо щось піде не так
Спонтанні рішення	Споживачі онлайн-послуг часто мають обмежений час і інформацію при прийнятті рішень, що може призвести до необдуманих дій
Технологічні ризики	Здійснюючи операції онлайн, фінансово-технологічні компанії отримують велику кількість приватної інформації про клієнтів. Зокрема, їх особисті дані можуть бути неправильно використані чи клієнт може стати жертвою кіберзлочину
«Не для всіх»	Хоча із одного боку доступ до фінансових технологій здається простим і зрозумілим, але є багато категорій громадян, що з різних причин не можуть використовувати гаджети чи комп'ютери для здійснення операцій онлайн

Джерело: [12]

Таблиця 3

Перелік фінтех компаній

Назва компанії/ сфера діяльності	Особливості
Блокчейн та криптовалюта:	
Attic Lab	розробник програмного забезпечення, який спеціалізується на створенні програмних продуктів з метою покращення фінансових та облікових сервісів
Blockchain Lab	займається консалтингом з питань купівлі, зберіганням і продажем криптовалют, розробкою рішень щодо застосування технологій Blockchain у бізнесі і державному управлінні
Платежі та грошові перекази	
CoinuPay	сервіс, що працює на перетині CoinuPay фінансових технологій, штучного інтелекту і криптовалют для реалізації сучасних рішень для бізнесу і користувачів
Easypay	розгалужена система прийому платежів
Fondy	міжнародна платіжна платформа, що забезпечує сервіс інтернет-еквайрингу
Технології та інфраструктура	
Corezoid C	платформа, яка дозволяє об'єднати застаріле програмне забезпечення, систему та процес у єдине цифрове ядро із єдиними інтерфейсами й аналітикою
bNesis	сервіс, який поєднує різного роду системи (платіжні, скорингові системи, e-Commerce, а також системи соціальних мереж і банківські системи) завдяки їхнім API у єдине рішення
Мобільні гаманці	
Wallet Factory	компанія, яка займається розробкою і впровадженням фінансових продуктів
Маркетплейси	
CheckDom	провайдер програмних продуктів і апаратних рішень для приватних клієнтів, домоуправителів і бізнесу
Іншуртех	
Alfa Protection	система, яка захищає компанії, що працюють у сфері електронної комерції, від платіжного шахрайства
Діджитал та необанки	
INSART	страховий брокер, що надає консультації клієнтам із питань ризик-менеджменту й фінансів
Monobank	сучасна альтернатива традиційному банкінгу
Управління фінансами	
Finkee	безкоштовний мобільний додаток для ефективного планування і обліку особистих фінансів

Таблиця 4

Холодні та гарячі теми фінтех

«Гарячі» теми	«Холодні» теми
Електронний банкінг, автоматизація, біометрична ідентифікація, машинне навчання та штучний інтелект (AI), прогнозування та моделювання, смарт-контракти, чат-боти, блокчейн, Біг Дата, цифровізація всіх реєстрів, ICO, IT безпека, кібербезпека, безпека платежів, відкриті API	Електронні гаманці, мобільні додатки, операції з готівкою, мобільні технології, платіжні карти та інтернет-еквайринг

Джерело: [11]

Фінтех-рішення, зважаючи на наявний попит на ринку, будуть орієнтовані на фінансову інклюзивність й масовий ринок. Сильні й слабкі сторони розвитку українського фінтех-ринку наведені в табл. 5.

Держава також допомагає і підтримує цифрову галузь України. Вона розвиває активно платформу соціальних виплат «Дія Банк» (у травні 2022 р. послугами сервісу користувалися понад 17 млн українців). Запустили ініціативу «цифрового лендлізу» (Digital for Freedom) – це технологічна частина

плану післявоєнного відновлення України, що має назву United24. Це глобальна програма підтримки у війні з Росією. В рамках програми Amazon організує хмарний хостинг для українських держреєстрів на суму інвестицій понад 100 млн \$, а криптовалютна біржа Binance буде партнером Мінцифри в сфері IT-освіти, Web3 і фінансів. За тиждень до війни Верховною Радою було схвалено оновлений закон «Про віртуальні активи» [8], що регулює обіг криптовалют по території країни. Не дивлячись на неоднозначну експертну реакцію, закон є дуже

Сильні та слабкі сторони розвитку ринку фінтех в Україні

Сильні сторони розвитку	Слабкі сторони розвитку
Попит, який постійно зростає на конкурентні фінтех-сервіси і продукти	Немає сталої фінтех-екосистеми
Значний відсоток підприємців малого та середнього бізнесу	Обмежена кількість діджитал-спеціалістів фінринку
Вдале географічне розташування України	Низький відсоток фінансово-обізнаного населення
Проактивна роль центробанку в розвитку інновацій	Низька представленість глобальних фінтех-брендів на українському ринку
Розвинений ІТ-сектор	Експорто-орієнтований інноваційний сектор
Адаптація національного законодавства до стандартів ЄС (зокрема PSD2, GDPR)	Великий відсоток «сірої» економіки в секторі малого та середнього бізнесу
Україна входить до переліку країн-лідерів по розвитку певних ніш фінтеху (платіжні сервіси, віртуальні активи, онлайн-кредитування)	У Національного банку немає мандату щодо підтримання розвитку інноваційних проєктів
Запровадження методів віддаленої ідентифікації та аутентифікації	Низька інвестиційна привабливість для зовнішніх інвесторів і відплив капіталу в воєнного стану через рецесію

Джерело: [9]

важливий для України з погляду цифровізації, яка повноцінно працює в правовому полі. Отже, українська фінансово-технологічна індустрія і далі залишається привабливою для інвестицій, не дивлячись на важке становище країни.

Висновки з проведеного дослідження. Станом на 01 січня 2022 р. в Україні діяв 71 банк, із них, 33 – з іноземним капіталом й 23 із 100% іноземним капіталом. Для фінансово-технологічних компаній банки – це партнери. Щоб надавати споживачам різноманітні послуги, фінтехи кооперуються із банками. Останні часто мають можливість проводити певні операції, що недоступні для фінансово-технологічних компаній, наприклад, у зв'язку з відсутністю ліцензій. Зокрема, деякі платіжні сервіси пропонують користувачам послугу зберігання грошей на рахунках. Але по факту ці кошти зберігаються у банку, а фінтех-сервіс просто надає доступ до них. Держава також допомагає і підтримує цифрову галузь України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Банки та фінтех: від конкуренції до кооперації. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/banki-i-finteh-osnovni-sferi-spivpraci-novini-ukrajini-50035226.html> (дата звернення: 10.09.2022).
2. Вовчак О. Д., Пронько В. М. Вплив фінансових технологій на забезпечення конкурентоспроможності банку. *Вісник університету банківської справи*. 2020. № 1 (37). С. 86–91.
3. Кириленко С. А. Зміна парадигми продажу банківських послуг в умовах розвитку цифрових каналів дистрибуції. *Світ фінансів*. 2016. Вип. 4. С. 140–147.
4. Кількість банків в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 10.06.2022).
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. № 8073-X від 07.12.1984. URL:

<https://www.alibabagroup.com/en-US/> (дата звернення: 16.09.2022).

6. Корнівська В. О. Цифровий банкінг: ризики фінансової дигіталізації. *Проблеми економіки*. 2017. № 3. С. 254–261.

7. Найпопулярніші тренди fintech у 2021 р. URL: <https://finap.com.ua/uk/najpopulyarnishi-trendi-fintech-u-2021-rotsi/> (дата звернення: 08.06.2022).

8. Про віртуальні активи: Закон України № 2074-IX від 17.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2074-20> (дата звернення: 10.07.2022).

9. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 р. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech-2025> (дата звернення: 10.09.2022).

10. Українська асоціація ФінТех та інноваційних компаній. 2019. URL: <https://fintechua.org> (дата звернення: 18.09.2022).

11. Фінтех в Україні: звіт Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору» та інноваційного парку UNIT.City. URL: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/02/FinTech_Catalogue_feb2018_en_ua.pdf (дата звернення: 06.05.2022).

12. Що таке фінтех і як він впливає на ваше життя вже сьогодні? URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/fintech/2018/12/5/641431/> (дата звернення: 06.05.2022).

REFERENCES:

1. Banky ta fintekh: vid konkurentsii do kooperatsii [Banks and fintech: from competition to cooperation]. Available at: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/banki-i-finteh-osnovni-sferi-spivpraci-novini-ukrajini-50035226.html> (accessed 10 September 2022).
2. Vovchak, O. D. and Pronko, V. M. (2020) Vplyv finansovykh tekhnolohii na zabezpechennia konkurentosproможnosti banku [Impact of financial technologies on ensuring bank competitiveness]. *Visnyk universytetu bankivskoi spravy*, vol. 1 (37), pp. 86–91.

3. Kyrylenko S. A. (2016) Zmina paradyhmy prodazhu bankivskykh posluh v umovakh rozvytku tsyfrovyykh kanaliv dystrybutsii [Changing the paradigm of selling banking services in the context of the development of digital distribution channels]. *Svit finansiv*, vol. 4, pp. 140–147.

4. Kilkist bankiv v Ukraini [Number of banks in Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (accessed 10 June 2022).

5. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushehnia [Code of Ukraine on administrative offenses]. Available at: <https://www.alibabagroup.com/en-US/> (accessed 16 September 2022).

6. Kornivska V. O. (2017) Tsyfrovyyi bankinh: ryzyky finansovoi dyhitalizatsii [Digital banking: risks of financial digitalization]. *Problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 254–261.

7. Naipopuliarnishi trendy fintech u 2021 r. [The most popular fintech trends in 2021]. Available at: <https://finap.com.ua/uk/najpopulyarnishi-trendi-fintech-u-2021-rotsi/> (accessed 08 June 2022).

8. Pro virtualni aktyvy [The Verkhovna Rada of Ukraine] (2022), The Law of Ukraine “About virtual

assets”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2074-20> (accessed 10 July 2022).

9. Stratehiia rozvytku fintekhu v Ukraini do 2025 roku [Fintech development strategy in Ukraine until 2025]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025> (accessed 10 September 2022).

10. Ukrainska asotsiatsiia FinTekh ta innovatsiinykh kompanii [Ukrainian Association of FinTech and Innovative Companies]. Available at: <https://fintechua.org> (accessed 18 September 2022).

11. Fintekh v Ukraini: zvit Proektu USAID «Transformatsiia finansovoho sektoru» ta innovatsiinoho parku UNIT.City [Fintech in Ukraine (2019), report of the USAID Project “Transformation of the Financial Sector” and the Innovation Park UNIT.City]. Available at: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/02/Fintech_Catalogue_feb2018_en_ua.pdf (accessed 06 May 2022).

12. Shcho take fintekh i yak vin vplyvaie na vashe zhyttia vzhe sohodni? [What is fintech and how does it affect your life today?]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/projects/fintech/2018/12/5/641431/> (accessed 06 May 2022).